

1 ברייתא זו נשנתה בתורת כהנים, וְהָתָם סָפְרָא – סתם ברייתא בתורת
2 כהנים, שלא נתפרש בה מי אמרה, בשיטת רבי יהודה נאמרה, ומוכח
3 שרבי יהודה סובר שאנדרוגינוס אינו נחשב לזכר ודאי. אָמַר רַב
4 נַחֲמָן בְּרִי יִצְחָק, אֵף אֵנָּה נְמִי תִנְיָנָא – גם אנו שנינו כן במשנה (פ"ה
5 פ"ה מ"ד), הַכֹּל בְּשָׂרִים לְקֹדֶשׁ מִ חֲטָאת עַל יְדֵי נְתִינָת אִפְרָה אֲדוּמָה
6 בָּהֶם, חוּץ מִחֲרַשׁ שׂוּמָה וְקָטָן. רַבִּי יְהוּדָה מְבַשֵּׁיר בְּקָטָן וּפּוֹסֵל
7 בְּאִשָּׁה וְאֲנִדְרוֹגִינוֹס, שְׂמַע מִיָּנָה שִׁלְדַּעַת רַבִּי יְהוּדָה גַּם לַעֲנֹן קִידוּשׁ
8 מִ חֲטָאת אֲנִדְרוֹגִינוֹס אֵינוֹ נִחְשָׁב לְזֹכֶר. שׂוֹאֵל הַגִּמְרָא: וּמֵאֵי שְׁנָא –
9 בְּמָה שׁוֹנֶה מִצּוֹת מִיָּלָה שֶׁלֹּפִי רַבִּי יְהוּדָה דִּינוֹ כְּזֹכֶר. מִשִּׁיבָה הַגִּמְרָא:
10 מִשּׁוּם דְּבָתֵּיב (בראשית יז ט) 'הַמּוֹל לִבָּם כָּל זָכָר', וְתִיבַת 'כָּל' בָּאָה
11 לְרַבּוֹת גַּם אֲנִדְרוֹגִינוֹס.

משנה

12 משנתנו עוסקת במי ששגג ומל בשבת תינוק שזמנו היה בערב שבת
13 או שזמנו היה למחרת ביום ראשון: מִי שֶׁהָיוּ לוֹ שְׁנֵי תִינוּקוֹת, אֶחָד
14 לְמוֹל אַחֵר הַשָּׁבֶת וְאֶחָד לְמוֹל בַּשָּׁבָת, וְשָׁכַח וּמָל אֶת שֵׁל אַחֵר
15 הַשָּׁבֶת בַּשָּׁבָת, חֵיִיב חֲטָאת, לִפִּי שֶׁלֹּא קִיִּים בְּכָךְ מִצּוֹת מִיָּלָה וְעִשָּׂה
16 חֲבוּרָה בַּשָּׁבֶת. אֲבָל אִם הָיוּ לוֹ שְׁנֵי תִינוּקוֹת, אֶחָד לְמוֹל בַּעֲרֵב שָׁבֶת
17 וְאֶחָד לְמוֹל בַּשָּׁבָת, וְשָׁכַח וּמָל אֶת שֵׁל עֵרֵב שָׁבֶת בַּשָּׁבָת, רַבִּי
18 אֱלִיעֶזֶר מַחֲיִיב חֲטָאת, כִּיּוֹן שִׁמְלָה שֶׁלֹּא בִּזְמַנָּה אֵינָה דוּחָה שֶׁבֶת.
19 וְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ פּוֹטֵר, כִּיּוֹן שִׁהִיָּה טְרוּד לְמוֹל אֶת זֶה שֶׁנּוֹלֵד בַּשָּׁבֶת,
20 וּמִתּוֹךְ כִּךְ טַעָה וּמָל אֶת זֶה שֶׁנּוֹלֵד בַּעֲרֵב שָׁבֶת, וְאִף עִשָּׂה בִּזְמַנָּה, מִצּוֹה,
21 שֶׁהָיָה הֵגִיעַ זְמַנּוֹ כִּבְר מֵאֲתָמוּל, וְהִטְעִיָה בְּדַבֵּר מִצּוֹה וְעִשָּׂה מִצּוֹה
22 פְּטוּר מִחֲטָאת.

גמרא

24 במשנה הובאו שתי הלכות, ההלכה הראשונה נשנתה בסתם, משמע
25 שהכל מודים בה, ובהלכה השנייה נחלקו התנאים. הגמרא מביאה
26 מחלוקת אמוראים בגירסת המשנה: רַב הוּנָא מַתְנִי – שנה ברישא
27 של המשנה, שכח ומל של אחר השבת בשבת, חֵיִיב חֲטָאת כְּגִירָסָא
28 שלפניו, והתנאים נחלקו בשכח ומל של ערב שבת בשבת. אולם רַב
29 יְהוּדָה מַתְנִי – שנה ברישא של המשנה, שכח ומל את של ערב שבת
30 בשבת פְּטוּר מִחֲטָאת, והתנאים נחלקו בשכח ומל של אחר השבת
31 בשבת.

32 הגמרא מבארת שהתנאים בברייתות כבר נחלקו באיזה אופן לבאר
33 את מחלוקת רבי אליעזר ורבי יהושע, ורב הונא גרס במשנתנו
34 כברייתא אחת ורב יהודה כברייתא השנייה: רַב הוּנָא מַתְנִי חֵיִיב,
35 שֶׁכֶּךְ שִׁנְיָנוּ בְּבִרְיָתָא, דְּתִנְיָא, אָמַר רַבִּי שְׂמַעוֹן בֶּן אֱלִיעֶזֶר, לֹא נִחְלְקוּ
36 רַבִּי (אֱלִיעֶזֶר) [אֱלִיעֶזֶר] וְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ עַל מִי שֶׁהָיוּ לוֹ שְׁנֵי תִינוּקוֹת,
37 אֶחָד לְמוֹל בַּשָּׁבָת וְאֶחָד לְמוֹל אַחֵר הַשָּׁבֶת וְשָׁכַח וּמָל אֶת שֵׁל
38 אַחֵר הַשָּׁבֶת בַּשָּׁבָת, שְׁהוּא חֵיִיב חֲטָאת, וְאִף שִׁהִיָּה טְרוּד לְמוֹל אֶת
39 זֶה שֶׁנּוֹלֵד בַּשָּׁבֶת וּמִתּוֹךְ כִּךְ טַעָה וּמָל אֶת זֶה שֶׁנּוֹלֵד אַחֵר הַשָּׁבֶת, מִכָּל
40 מְקוֹם כִּיּוֹן שֶׁבִּסּוּפּוֹ שֶׁל דָּבָר לֹא עִשָּׂה מִצּוֹה שֶׁהָיָה עֵדִיין לֹא הֵגִיעַ זְמַנּוֹ,
41 הָרִי הוּא חֵיִיב חֲטָאת. עַל מָה נִחְלְקוּ, עַל מִי שֶׁהָיוּ לוֹ שְׁנֵי תִינוּקוֹת,
42 אֶחָד לְמוֹל בַּעֲרֵב שָׁבֶת וְאֶחָד לְמוֹל בַּשָּׁבָת וְשָׁכַח וּמָל אֶת שֵׁל עֵרֵב
43 שָׁבֶת בַּשָּׁבָת, שְׂרַבִּי אֱלִיעֶזֶר מַחֲיִיב חֲטָאת וְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ פּוֹטֵר.
44 וְשִׁנְיָנָהּ לֹא לְמִדּוּהָ אֱלֹא מַעֲבֹדָת
45 בּוֹכְבִּים, לִפִּי שֶׁהוֹקְשׁוּ כָּל חֲטָאוֹת שֶׁבִּתּוּרָה לְחֲטָאת עֲבוּדָה זֶרָה,
46 וּמִשּׁוּם לְמִדִּים מֵהֶם הֵם הַתְּנָאִים לְחִיּוּב חֲטָאת. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר סָבַר
47 שִׁמְלָה שִׁזְמַנָּה בַּעֲרֵב שָׁבֶת שֶׁנַּעֲשָׂתָה בַּשָּׁבֶת, הָרִי הִיא בַּעֲבֹדָת
48 בּוֹכְבִּים, כְּלוּמַר מִתְקִימִים בָּהֶם הַתְּנָאִים הַנִּלְמָדִים מִחֲטָאת שֶׁל עֲבוּדָה
49 זֶרָה, מָה – כִּשְׁם שֶׁבִּתּוּרָת בּוֹכְבִּים אָמַר רַחֲמָנָא לֹא תַעֲבִיד – אִמְרָה
50 תּוֹרָה לֹא תַעֲשֶׂה, וְכִי עֲבִיד מִיִּתְיִיב – וְאִם עִשָּׂה מִתְחִיִּיב חֲטָאת, הָקָא
51 נְמִי לֹא שְׁנָא – גַּם כֵּאֵן לֹא שׁוֹנֶה דִּינוֹ וְחִיִּיב חֲטָאת.

52 וְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ סָבַר שֶׁלֹּא מִתְקִימִים בָּהֶם הַתְּנָאִים הַנִּלְמָדִים מִחֲטָאת שֶׁל
53 עֲבוּדָה זֶרָה, הֵתָם – שֶׁם בַּעֲבֹדָה זֶרָה חֵיִיב חֲטָאת, דְּלֹא מִצּוֹה – לִפִּי
54 שֶׁבַעבִּירַת הָלֹאֹא לֹא קִיִּים כָּל מִצּוֹה, אֲבָל הָקָא בְּמִל שֶׁל עֵרֵב שָׁבֶת

56 בשבת, בַּמַּעֲשֶׂה הָעֵבִירָה וְשֶׁל עֲשִׂית חֲבוּרָה קִיִּים הַמּוּחַל מִצּוֹה,
57 וְכִיּוֹן שֶׁאֵינוֹ דּוֹמֶה לְעֲבוּדָת כּוֹכְבִּים אֵין לְחִיּוּב חֲטָאת.
58 רַב יְהוּדָה מַתְנִי – שנה ברישא של המשנה, שכח ומל של ערב שבת
59 בשבת, פְּטוּר וְלִכְל הַדְּעוּתָן מִחֲטָאת, שֶׁכֶּךְ שִׁנְיָנוּ בְּבִרְיָתָא, דְּתִנְיָא,
60 אָמַר רַבִּי מֵאִיר, לֹא נִחְלְקוּ רַבִּי אֱלִיעֶזֶר וְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ עַל מִי שֶׁהָיוּ
61 לוֹ שְׁנֵי תִינוּקוֹת אֶחָד לְמוֹל בַּעֲרֵב שָׁבֶת וְאֶחָד לְמוֹל בַּשָּׁבָת וְשָׁכַח
62 וּמָל אֶת שֵׁל עֵרֵב שָׁבֶת בַּשָּׁבָת שְׁהוּא פְּטוּר, כִּיּוֹן שִׁטְעָה בְּדַבֵּר מִצּוֹה
63 וְעִשָּׂה מִצּוֹה. עַל מָה נִחְלְקוּ, עַל מִי שֶׁהָיוּ לוֹ שְׁנֵי תִינוּקוֹת אֶחָד
64 לְמוֹל אַחֵר הַשָּׁבֶת וְאֶחָד לְמוֹל בַּשָּׁבָת וְשָׁכַח וּמָל אֶת שֵׁל אַחֵר
65 הַשָּׁבֶת בַּשָּׁבָת, שְׂרַבִּי אֱלִיעֶזֶר מַחֲיִיב חֲטָאת וְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ פּוֹטֵר.
66 וְשִׁנְיָנָהּ לֹא לְמִדּוּהָ אֱלֹא מַעֲבֹדָת בּוֹכְבִּים, רַבִּי אֱלִיעֶזֶר סָבַר
67 שִׁמְלָה שִׁזְמַנָּה אַחֵר הַשָּׁבֶת שֶׁנַּעֲשָׂתָה בַּשָּׁבֶת, הָרִי הִיא בַּעֲבֹדָת
68 בּוֹכְבִּים, כְּלוּמַר מִתְקִימִים בָּהֶם הַתְּנָאִים הַנִּלְמָדִים מִחֲטָאת שֶׁל עֲבוּדָה
69 זֶרָה, מָה עֲבֹדָת בּוֹכְבִּים אָמַר רַחֲמָנָא לֹא תַעֲבִיד וְכִי עֲבִיד מִיִּתְיִיב,
70 הָקָא נְמִי לֹא שְׁנָא – לֹא שׁוֹנֶה דִּינוֹ וְחִיִּיב חֲטָאת. וְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ סוֹבֵר
71 שֶׁאֵין לְלַמּוֹד זֹאת מִחֲטָאת עֲבוּדָה זֶרָה, מִשּׁוּם שֶׁהָתָם – בַּעֲבֹדָה זֶרָה
72 לֹא מְרִיד מִצּוֹה – אֵינוֹ טְרוּד לְקִיִּים מִצּוֹה וְלִכְךָ מִתְחִיִּיב חֲטָאת, אֲבָל
73 הָקָא כִּשְׁטַעָה וּמָל אֶת שֵׁל אַחֵר הַשָּׁבֶת בַּשָּׁבֶת, מְרִיד מִצּוֹה – הִלָּא
74 עִשָּׂה כֵּן מִחֲמַת שִׁהִיָּה טְרוּד בְּמִצּוֹת מִלַּת תִּינוּק שִׁזְמַנּוֹ בַּשָּׁבֶת, וְכִיּוֹן
75 שֶׁאֵינוֹ דּוֹמֶה לְעֲבוּדָת כּוֹכְבִּים לֹא נִתֵּן לְחִיּוּב חֲטָאת.

76 הַגִּמְרָא מְבִיאָה בְּרִייתָא בָּהּ נִשְׁנָה דְּבִרִּי רַבִּי מֵאִיר בְּאֻפֵּן שׁוֹנֶה: תִּנְיָ
77 רַבִּי חִיָּיא, אָמַר הָיָה רַבִּי מֵאִיר, לֹא נִחְלְקוּ רַבִּי אֱלִיעֶזֶר וְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ
78 עַל מִי שֶׁהָיוּ לוֹ שְׁנֵי תִינוּקוֹת אֶחָד לְמוֹל בַּעֲרֵב שָׁבֶת וְאֶחָד לְמוֹל
79 בַּשָּׁבָת וְשָׁכַח וּמָל אֶת שֵׁל עֵרֵב שָׁבֶת בַּשָּׁבָת שְׁהוּא חֵיִיב, לִפִּי שֶׁאִף
80 הִטְעִיָה בְּדַבֵּר מִצּוֹה וְעִשָּׂה מִצּוֹה חֵיִיב חֲטָאת. עַל מָה נִחְלְקוּ, עַל מִי
81 שֶׁהָיוּ לוֹ שְׁנֵי תִינוּקוֹת אֶחָד לְמוֹל אַחֵר הַשָּׁבֶת וְאֶחָד לְמוֹל בַּשָּׁבָת
82 וְשָׁכַח וּמָל שֵׁל אַחֵר הַשָּׁבֶת בַּשָּׁבָת, שְׂרַבִּי אֱלִיעֶזֶר מַחֲיִיב חֲטָאת
83 וְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ פּוֹטֵר.
84 מִקְשָׁה הַגִּמְרָא עַל בְּרִייתָא זוֹ: הַשָּׁתָא – מַעֲתָה יֵשׁ לְתַמּוּהָ בְּדַעַת רַבִּי
85 יְהוֹשֻׁעַ, אִם בְּסִפָּא כִּשְׁמַל שֶׁל אַחֵר הַשָּׁבֶת בַּשָּׁבֶת, דְּלֹא קָא עֲבִיד
86 מִצּוֹה – אִף שֶׁלֹּא עִשָּׂה בְּכָךְ מִצּוֹה, הוּא פּוֹטֵר מִחֲטָאת כִּיּוֹן שִׁהִיָּה
87 טְרוּד בְּמִצּוֹה, בְּרִישָׁא שְׁמַל שֶׁל עֵרֵב שָׁבֶת בַּשָּׁבֶת דְּקָא עֲבִיד מִצּוֹה –
88 שְׁקִיִּים בְּמִילָתוֹ מִצּוֹה, הָאִם יִתְכֵּן שְׁהוּא מַחֲיִיב.

89 מִתַּרְצָת הַגִּמְרָא: אָמַר רַבִּי רַבִּי יֵנָאי, בְּרִישָׁא שְׁחִיב רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ אֶת
90 הַמֶּל שֶׁל עֵרֵב שָׁבֶת בַּשָּׁבֶת, מְדוּבָר בְּגוֹן שְׂקָדָם (הַקִּדִּים) וּמָל אֶת שֵׁל
91 שָׁבֶת בַּעֲרֵב שָׁבֶת, דְּלֹא נִיתְּנָה שָׁבֶת לְיִדְחוֹת – עֵתָה בַּשָּׁבֶת אֵין לוֹ
92 תִּינוּק שִׁמְלָתוֹ דּוּחָה שָׁבֶת, נִמְצָא שֶׁאֵינוֹ טְרוּד בְּקִיּוֹם מִצּוֹת מִיָּלָה
93 בִּזְמַנָּה, וְלֹא הִיָּה לוֹ לְטַעוֹת וּלְמוֹל שֶׁל עֵרֵב שָׁבֶת בַּשָּׁבֶת. אִלּוּם בְּסִפָּא
94 כִּשְׁמַל שֶׁל אַחֵר הַשָּׁבֶת בַּשָּׁבֶת, הִלָּא נִיתְּנָה שָׁבֶת לְיִדְחוֹת, כְּלוּמַר
95 הִיָּה לִפְנֵי תִינוּק שִׁמְלָתוֹ דּוּחָה שָׁבֶת, וְלִפִּי שִׁהִיָּה טְרוּד בְּקִיּוֹם מִצּוֹה
96 בִּזְמַנָּה טַעָה וּמָל אֶת שֵׁל אַחֵר הַשָּׁבֶת, וְלִכְךָ פְּטוּר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ מִחֲטָאת.
97 מִקְשָׁה הַגִּמְרָא: אָמַר רַבִּי לִיָּה רַב אֲשִׁי לָרֵב פְּהֵקָא, הִלָּא בְּרִישָׁא נְמִי
98 נִיתְּנָה שָׁבֶת לְיִדְחוֹת לְנִבִּי תִינוּקוֹת דְּעֻלָּמָא – גַּם בְּרִישָׁא שֶׁאֵין לִפְנֵי
99 בִּשְׁעַת הַמִּילָה תִינוּק שִׁמְלָתוֹ דּוּחָה שָׁבֶת, מִכָּל מְקוֹם יִשְׁנֵם תִּינוּקוֹת
100 רַבִּים בְּמִקּוּמוֹת אַחֵרִים שִׁזְמַנָּם הַיּוֹם וּמִילָתָם דּוּחָה שָׁבֶת, וּמִתּוֹךְ
101 שֶׁהוֹתֵרָה הַמִּילָה לֵאלּוֹ שִׁזְמַנָּם בַּשָּׁבֶת טַעָה וּמָל אֶת זֶה שֶׁאֵין זְמַנּוֹ
102 הַיּוֹם. נִמְצָא שֶׁטַעוֹתוֹ נּוֹבַעַת מִמִּצּוֹה הַדּוּחָה שָׁבֶת וִישׁ לְפִטְרוֹ
103 מִחֲטָאת. מִתַּרְצָת הַגִּמְרָא: לְהָא נִכְרָא מִיָּהָא לֹא אִיתִיָּהִב – לֵאמֹר
104 אִדָּם עַל כָּל פָּנִים לֹא נִיתְּנָה שָׁבֶת לְיִדְחוֹת, וְלֹא הִיָּה טְרוּד בְּמִצּוֹת
105 מִיָּלָה בִּזְמַנָּה, אִם כֵּן הִיָּה עֲלֵיו לַעֲיִן הֵיטֵב, וְדִינוֹ כִּכֵּל שׁוֹגֵג שְׁחִיב
106 חֲטָאת.

משנה

107 משנתנו דנה בדחיית המילה מחמת ספק בזמן הלידה וחולי התינוק:
108 קָטָן נִימּוֹל לְשִׁמְנָה, לְתַשְׁעָה וְלַעֲשָׂרָה וְלֵאחֵר עֲשָׂר וְלִשְׁנַיִם עֲשָׂר,
109 לֹא פָחוֹת וְלֹא יוֹתֵר. מִבְּאֵר הַמִּשְׁנָה, הָא פִּצְרֵה, בְּדִרְבָּה – בְּדִרְבָּה
110 כָּלל, נִימּוֹל לְשִׁמְנָה. נּוֹלֵד לְבִין הַשְּׁמִשּׁוֹת בִּימּוֹת הַחוּל, נִימּוֹל

1 לְתַשְׁעָה, כיון שלא ידוע אם נולד ביום או בלילה שלאחריו, ומספק
2 יש למולו ביום התשיעי שהוא שמיני ליום שלמחרת. נולד בִּין
3 הַשְּׁמֹשׁוֹת שֶׁל עֶרֶב שֶׁבַת נִימּוֹל לַעֲשָׂרָה, כיון שיש ספק אם נולד ביום
4 שישי או בשבת, על כן אין למולו בשבת שמא נולד ביום שישי ועתה
5 בשבת הוא היום התשיעי ומילה שלא בזמנה אינה דוחה את השבת,
6 לכן מלים רק ביום ראשון שהוא היום העשירי. ובאותו אופן שנולד
7 בין השמשות של ערב שבת, אם חל יום טוב לְאַחַר הַשְּׁבַת שמילה
8 שלא בזמנה אינה דוחה גם את יום טוב, נִימּוֹל לְאַחַד עָשָׂר. ואם חלו
9 לאחר השבת שְׁנֵי יָמִים שֶׁל רֹאשׁ הַשָּׁנָה, נִימּוֹל לְשְׁנַיִם עָשָׂר. קָמַן
10 הַחֹלָה ואי אפשר למולו ביום השמיני, אֵין מוֹהֲלִין אוֹתוֹ עַד
11 שִׁיבְרִיא.

גמרא

12 שנינו במשנה, שאם התינוק חולה אין מוהלין אותו עד שיבריא.
13 הגמרא דנה האם ניתן למולו מיד כשיבריא: אָמַר שְׁמוּאֵל, היה
14 התינוק חולה וקודח מחום, כאשר חִלְצָתוֹ חֻמָּה – המחלה עברה וירד
15 חומו, אין מלים אותו מיד אלא נֹזְתֵינן לוֹ כָּל שְׁבָעָה לְהַבְרֹתוֹ –
16 שבעה ימים להתחזק, וביום השמיני מלים.
17 אִיבַעֲיָא לָהּ, כאשר יש להמתין שבעה ימים, מִי בְּעֵינָן – האם צריך
18 שיעברו שבעה ימים מֵעַתָּה לְעַתָּה, כגון שבחצות היום חלצתו חמה,
19 נמצא שבחצות אותו יום בשבוע הבא יושלמו שבעה ימים ורק לאחר
20 חצות יהיה ניתן למולו. הָאֵל שָׁמַע, דִּתְנִי לֹדָא [שם חכם] יום

22 הַבְּרָאָתוֹ – היום שבו הבריא הקטן ממחלתו, דינו כְּיוֹם הַיּוֹלָדוֹ, וכשם
23 שמונים מיום הולדו שבעה ימים ומלים בשמיני, אף ביום הבראתו
24 מונים שבעה ימים ומלים ביום השמיני. מֵאִי לָאוּ – האם אין הכוונה
25 שֶׁמָּה יוֹם הַיּוֹלָדוֹ – כשם שמונים שבעה ימים מיום לידתו ולא בְּעֵינָן
26 מֵעַתָּה לְעַתָּה, וביום הולדו בשבוע הבא ניתן למולו, אָף יוֹם הַבְּרָאָתוֹ
27 לֹא בְּעֵינָן מֵעַתָּה לְעַתָּה, ומיד בתחילת אותו יום בשבוע הבא ניתן
28 למולו. דוחה הגמרא: לֹא – אין זו כוונת הברייטא, אלא הדמיון הוא
29 רק לענין זה שיש להמתין לאחר יום הבראתו שבעה ימים כיום
30 הולדו, אבל לענין מעת לעת, יתכן שַׁעֲדִיף [–חמור] יוֹם הַבְּרָאָתוֹ
31 כְּיוֹם הַיּוֹלָדוֹ, דֵּאִילוּ יוֹם הַיּוֹלָדוֹ לֹא בְּעֵינָן מֵעַתָּה לְעַתָּה וְאִילוּ יוֹם
32 הַבְּרָאָתוֹ בְּעֵינָן מֵעַתָּה לְעַתָּה.

משנה

33 משנתנו דנה בפיסות עור שנשארו מהערלה האם צריך לחזור
34 ולחותכם: אֵלּוּ הֵן צִיצִין – רצועות עור שנשארו מן הערלה הַמַּעֲבָבִין
35 אֶת הַמִּילָה – שאם לא יחתכם לא קיים מצות מילה, בָּשָׂר הַחוּפָּה
36 אֶת רוֹב הָעֶמְטָרָה – רצועת עור שמכסה את השפה הגבוהה המקיפה
37 את הגיד. וכל שלא חזר וחתך ציצין אלו, דינו כערל וְאִינוֹ אוֹכֵל
38 בְּתֵרוּמָה אם היה אביו כהן. וְאִם הוֹסֵר עוֹר הָעֶרְלָה כראוי אלא
39 שְׁהָיָה הַתֵּינוֹק פֹּעֵל בָּשָׂר – שמן ונראה כאילו עור הערלה עדיין חופה
40 את העטרה, מְתַקְנֻה – חותך את העור עד שתתגלה העטרה, מְפַנִּי
41 מְרֵאִית הָעֵין שלא יראה כערל.
42

פרק עשרים – תולין

בפרק זה יתבארו שני עניינים: א. דברים האסורים לעשותם בשבת
מדרבנן. ב. דברים המותרים אף על פי שהם דומים למלאכה.

משנה

המשנה מבארת את דין תליית המשמרת על גבי כלי, ואת דין סינון
היין בשבת וביום טוב: רבי אליעזר אומר, תולין את המשמרת –
מסננת שמסננים בה שמרי יין [שמותחה סביב הכלי לכל צד בעיגול]
ביום טוב, אף על פי שנעשית אהל על חלל הכלי, אך בשבת אין
תולין אותה. [נותנין לתלייה בשבת, כלומר שאם היתה תלויה
מערב שבת מותר לתת לתוכה שמרים כדי לסננם. ואף על פי שהוא
בורר בכך את היין מהשמרים, אין איסור בזה, מכיון שאין דרך בורר
בכך. והכמים אומרים, אין תולין את המשמרת על גבי הכלי ביום
טוב, וכן אין נותנין שמרים אף למשמרת שהיתה תלויה מבעוד יום,
בשבת, אבל נותנין לתלייה ביום טוב, משום שזה צורך אוכל
נפש.]

גמרא

הגמרא מקשה על דברי רבי אליעזר המתיר תלות את המשמרת
ביום טוב. מקשה הגמרא: השתא – מעתה יש לתמוה, הלא לדעת
רבי אליעזר, אוסופי – להוסיף על אהל עראי לא מוספין – אסור
להוסיף, כפי שיתבאר להלן, ואילו למיערב – לעשות אהל עראי
לבתחלה, כגון תלות את המשמרת ביום טוב שרי – הוא מתיר,
כיצד אפשר לומר כן.

הגמרא מבארת היכן מצינו שרבי אליעזר אוסר להוסיף על אהל
עראי. מבררת הגמרא: מאי היא – היכן מצינו שרבי אליעזר סובר כן.
מבארת הגמרא: מצינו כן במשנה, דתנן (לעיל קכח) פקק תחלון – לוח
שסותמים בו את החלון, כגון ארובת הגג, נחלקו התנאים האם מותר
לסתום בו את החלון בשבת וביום טוב, רבי אליעזר אומר, בזמן
שהוא קשור לחלון ותלוי – שאינו נגרר על הארץ, פוקקין
[סותמים] בו את החלון בשבת וביום טוב, שמאחר והוא מתוקן
ועומד מבעוד יום לפקק בו את החלון, אינו בונה בכך אהל ואינו
מוסיף על האהל, ואם לא – שאינו קשור, או שהוא קשור אך אינו
תלוי אלא נגרר על גבי הארץ, אין פוקקין בו, כיון שמוסיף הוא על
האהל. והכמים אומרים, בין כך ובין כך – בין אם הוא קשור ותלוי
ובין אם אינו קשור ותלוי, פוקקין בו את החלון בשבת וביום טוב.
הגמרא מביאה את דברי רבי יוחנן בביאור מחלוקתם, ומדבריו
מתבאר שרבי אליעזר אוסר להוסיף על אהל עראי: ואמר רבה בר
רבי חנה אמר רבי יוחנן, הכל – בין רבי אליעזר ובין חכמים מודים
שאין עושין אפילו אהל עראי בתחלה – בתחילת עשייתו, כגון
לפרוס מחצלת על ארבע יתדות או ארבע מחיצות לצל ביום טוב,
ואין צריך לומר שאסור לעשות כן בשבת, ולא נחלקו אלא לענין
להוסיף על אהל עראי, וכגון שהיתה המחצלת פרוסה על היתדות
מערב שבת, אך לא היתה פרוסה לגמרי אלא מגולגלת במקצתה,
ורוצה לפושטה לגמרי בשבת, שרבי אליעזר אומר שאסור לפושטה,
משום שאין מוספין על אהל עראי ביום טוב, ואין צריך לומר
בשבת, והכמים אומרים שמותר לפושטה, משום שמוסיפין על
אהל עראי בשבת, ואין צריך לומר ביום טוב. ואף פקק החלון
כשאינו קשור ותלוי אינו אלא תוספת עראי על האהל, ולדעת רבי
אליעזר אסור לפקק בו את החלון, משום שהוא מוסיף על אהל
עראי, ונראה כבונה, ולדעת חכמים מותר. הרי מפורש כאן שרבי
אליעזר אוסר אפילו להוסיף על אהל עראי, ואם כן ודאי שלפי
שיטתו יש לאסור לעשות אהל עראי מתחילה בשבת וביום טוב,
והיאך התיר תלות את המשמרת ביום טוב.

גמרא

ממשיכה המשנה: מל – חתך את הערלה ולא פָּרַע את המילה – לא
גילה את העטרה על ידי הסרת העור המכסה אותה, הרי זה כְּאִילוּ
לא מל.

הגמרא מבארת מהו שיעור הציצין המעכבים את המילה. שנינו
במשנה: אלו הן ציצין המעכבין את המילה בשר החופה את רוב
העטרה. מבארת הגמרא: אָמַר רַבִּי אֲבִינָא אָמַר רַבִּי יְרֵמְיָה בַּר אֲבָא
אָמַר רַב, אין כוונת המשנה שעור הערלה שנשאר מכסה את רוב
היקפה של העטרה, אלא אף אם נשאר בָּשָׂר [עור] החֹפֶה אֶת רֹב
גִּבְהָהּ שֶׁל עֲטָרָה אפילו רק במקום אחד הרי זה מעכב.

הגמרא מבארת את ההלכה בענין קטן בעל בשר. שנינו במשנה: וְאִם
הָיָה בָּעַל בָּשָׂר וְכוּ', ועקב כך חזר הבשר אחר המילה וחפה את
העטרה, מתקנו מפני מראית העין, שלא יהא נראה כערל. מבארת
הגמרא: אָמַר שְׁמוּאֵל, קָטַן הַמְּסוּדָּבֵל [המרוּפֵּד] בְּבָשָׂר, רֹאִין
אוֹתוֹ – בודקים אותו, אם מבחינים שכל זמן שהאבר מְתַכֵּשֶׁה הַבָּשָׂר
מתפשט ונראה מהול, אינו צריך למול ולתקן את הבשר שחופה את
העטרה כשאינו מתקשה, ואם לא צריך למול.

במיתניא תנא – בברייתא שנינו, רבן שמעון בן גמליאל אומר,
קָטַן הַמְּסוּדָּבֵל בְּבָשָׂר, רֹאִין אוֹתוֹ, כִּל זְמַן שֶׁמִּתְקַשֶּׁה וְאִינוּ נִרְאָה
מהול צריך למול, ואם לא אינו צריך למול. רבן שמעון בן
גמליאל ושמואל אמרו דין אחד אך באופן שונה, רבן שמעון מזכיר
קודם את האופן שאין נראה מהול וצריך למול שוב, ושמואל מזכיר
תחילה את האופן שנראה מהול ואין צריך למול. מבררת הגמרא:
מאי בינייהו – מה ההבדל ביניהם להלכה ובמה נחלקו. משיבה
הגמרא: אִיכָא בינייהו נראה וְאִינוּ נִרְאָה, כלומר נחלקו באופן
שכאשר האבר מתקשה חלק מהעטרה מגולה וחלקה מכוסה, לדעת
שמואל דווקא אם נראה מהול אין צריך למול, אבל נראה ואינו
נראה מהול צריך למול, ולדעת רבן שמעון בן גמליאל דווקא אם
אינו נראה מהול צריך לחזור למול, אבל בנראה ואינו נראה אין
צריך למול.

שנינו במשנה: מל ולא פָּרַע כאילו לא מל. הגמרא מביאה את נוסח
הברכות שיש לומר בשעת המילה: תנו רבנן בברייתא. מל אומר,
אֲשֶׁר קִדְּשֵׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִוְּנוּ עָלֵינוּ עַל הַמִּילָה. אָבִי הֵנּוּ אֹמְרִים, אֲשֶׁר
קִדְּשֵׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִוְּנוּ לְהַכְנִיסוֹ בְּכִרְתּוֹ שֶׁל אֲבִרְהָם אֲבִינוּ.
והעומדים אומרים, בָּשָׂם שֶׁנִּכְנַס לְבְרִית כִּד וְיָגַם לְתוֹרָה לְחוּפָה
וּלְמַעֲשִׂים טוֹבִים. והמברך אומר, ברוך אתה ה' אלהינו מלך העולם
אֲשֶׁר קִדְּשׁ יְרֵיד מִכְּמֶן חֹק בְּשָׂארוֹ שֶׁם וְצִאֲצָאֵיו חֲתָם פְּאוֹת בְּרִית
קִדְּשׁ, עַל כֵּן בְּשִׁכְרָה זֹאת אֵל חַי חֲלָקֵנוּ [צורנו] צִוָּה לְהַצִּיל יְרֵידוֹת
שְׂאֵרֵינוּ מִשַּׁחַת לְמַעַן בְּרִיתוֹ אֲשֶׁר שָׂם בְּבִשְׂרֵנוּ, בְּרוּךְ אַתָּה ה'
בֹּרֵת הַבְּרִית.

מל את הנגרים אומר, ברוך אתה ה' אלהינו מלך העולם אֲשֶׁר
קִדְּשֵׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִוְּנוּ עָלֵינוּ עַל הַמִּילָה. והמברך אומר, אֲשֶׁר קִדְּשֵׁנוּ
בְּמִצְוֹתָיו וְצִוְּנוּ לְמוֹל אֶת הַנְּגִירִים וְלְהַחֲיֹם מֵהֶם דָּם בְּרִית, שְׂאִילְמָלָא
דָּם בְּרִית לֹא נִתְקַיְּמוּ שְׁמִים וְאֶרֶץ שְׁנֵאמַר (ירמיה לג כח) אִם לֹא
בְרִיתִי וְיָמָם וְלַיְלָה חֻקּוֹת שְׁמַיִם וְאֶרֶץ לֹא שְׁמַתִּי, בְּרוּךְ אַתָּה ה' בֹּרֵת
הַבְּרִית.

מל את העבדים אומר, אֲשֶׁר קִדְּשֵׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִוְּנוּ עָלֵינוּ עַל הַמִּילָה.
והמברך אומר, אֲשֶׁר קִדְּשֵׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִוְּנוּ לְמוֹל אֶת הָעֲבָדִים
וְלְהַחֲיֵם מֵהֶם דָּם בְּרִית, שְׂאִילְמָלָא דָּם בְּרִית חֻקּוֹת שְׁמַיִם וְאֶרֶץ
לֹא נִתְקַיְּמוּ שְׁנֵאמַר (שם) אִם לֹא בְרִיתִי וְיָמָם וְלַיְלָה חֻקּוֹת שְׁמַיִם
וְאֶרֶץ לֹא שְׁמַתִּי, בְּרוּךְ אַתָּה ה' בֹּרֵת הַבְּרִית.

הדרן עלך רבי אליעזר דמילה

1 הגמרא מתרצת את הקושיא. מתרצת הגמרא: אף על פי שבתליית
2 המשמרת יש איסור דרבנן, מכל מקום רבי אליעזר מתיר, משום
3 שהיא בכלל 'מכשירי אוכל נפש', ורבי אליעזר סבר לה פרבי יהודה
4 המתיר לעשות מלאכת 'מכשירי אוכל נפש' ביום טוב. דתניא ^{(ביצה}
5 כח), אין חילוק בין יום טוב לשבת, אלא לענין מלאכת אוכל נפש
6 בלבד, רבי יהודה מתיר לעשות ביום טוב אף מכשירי אוכל נפש,
7 כלומר לתקן את הכלים שבהם עושים אוכל נפש. ותליית המשמרת
8 הרי היא מכשירי אוכל נפש, ולכן התיר זאת רבי אליעזר אף על פי
9 שעושה בזה אהל עראי.
10 מקשה הגמרא: אימר – מה שיכולים אנו לומר דשמעינן ליה
11 לרבי יהודה שמתיר, זהו דווקא במכשירין שאי אפשר לעשותם
12 מערב יום טוב, כגון שפוד שנשבר ראשו ביום טוב עצמו, שמותר
13 לתקנו ביום טוב, אך במכשירין שאפשר לעשותם מערב יום
14 טוב, כגון שפוד שנשבר ראשו מערב יום טוב מי שמעת ליה –
15 וכי שמענו מדבריו להתיר, והלא בזה אף רבי יהודה סובר שאסור
16 לתקנו ביום טוב, והוא הדין שאסור לתלות את המשמרת מאחר
17 ואפשר לעשות כן מערב יום טוב. מתרצת הגמרא: שיטתו דרבי

18 אליעזר עדיפא היא יותר משיטתו דרבי יהודה, שרבי יהודה
19 מתיר רק מכשירי אוכל נפש שאי אפשר לעשותם מערב יום טוב,
20 ואילו רבי אליעזר מתיר אפילו מכשירי אוכל נפש שאפשר
21 לעשותם מערב יום טוב, ולכן התיר לתלות את המשמרת ביום
22 טוב.
23 שנינו במשנה: וחכמים אומרים אין תולין את המשמרת ביום טוב
24 [וכל שכן בשבת]. הגמרא דנה אם איסור זה מן התורה הוא: איבעיא
25 להו, אם תלה את המשמרת על גבי הכלי בשבת, מאי, האם איסורו
26 מדאורייתא וחייב חטאת, או שמא איסורו מדרבנן ופטור. פושטת
27 הגמרא: אמר רב יוסף, אם תלה בשוגג חייב חטאת, והיינו שהיא
28 מלאכה האסורה מדאורייתא.
29 אביי מקשה על דברי רב יוסף: אמר ליה אביי, אלא מעתה – לדברין
30 [שיש בזה איסור דאורייתא] יש לתמוה, וכי אם תלה כוזה – כלי קטן
31 בסיכתא – על גבי יתד, הרי נמי דמיתחייב – האם גם בזה יתחייב
32 חטאת, הרי ברור הדבר שלא, שהרי אין זה אהל קבע אלא אהל
33 עראי, והוא הדין בתליית המשמרת, מאחר ואין זה בנין גמור אלא
34 אהל עראי, ברור הדבר שאינו אסור אלא מדרבנן.